

QORTI CIVILI (SEZZJONI TAL-FAMILJA)

**ONOR. IMHALLEF
RAYMOND C. PACE**

Seduta tat-30 ta' Gunju, 2004

Citazzjoni Numru. 1298/2002

Emanuel Camilleri

vs

Josette Camilleri

Il-Qorti,

I. PRELIMINARI.

Rat ic-citazzjoni attrici datata 15 ta' Novembru 2002 a fol. 1 tal-process fejn gie premess:-

Illi l-attur Emanuel Camilleri u l-konvenuta Josette Camilleri zzewgu fis-7 ta' Frar 1997 kif jirrizulta mic-certifikat taz-zwieg anness u mmarkat bhala Dok "EC1";

Illi l-kunsens tal-partijiet ghal dan iz-zwieg kien vizzjat u mhux hieles peress illi nkiseb bi vjolenza, sew fizika sew morali jew biza';

Illi I-kunsens ta' I-attur inkiseb b'qerq dwar kwalita' tal-konvenuta li tista' mix-xorta tagħha tfixkel serjament il-hajja mizzewga;

Illi I-kunsens tal-partijiet għal dan iz-zwieg kien vizzjat b'difett serju ta' diskrezzjoni ta' gudizzju fuq il-hajja mizzewga, jew fuq id-drittijiet u d-dmirijiet esenziali tagħha, jew b'anomalija psikologika serja illi għamlitha mpossibbli ghall-partijiet illi jaqdu l-obbligazzjonijiet esenziali taz-zwieg;

Illi I-kunsens ta' I-attur inkiseb bl-eskluzjoni pozittiva taz-zwieg innifsu, jew ta' xi wieħed jew aktar mill-elementi esenziali tal-hajja mizzewga, jew tad-dritt ta' I-att taz-zwieg;

Illi għalhekk iz-zwieg bejn il-partijiet kien null u nvalidu skond il-ligi;

Illi I-istess attur talab lil din I-Qorti sabiex għar-ragunijiet premessi:-

1. Tiddeciedi u tiddikjara li z-zwieg bejn il-partijiet tas-7 ta' Frar 1997 fuq imsemmi huwa null u nvalidu ghall-finijiet u effetti kollha tal-ligi.

Bl-ispejjez kontra I-konvenuta li hi minn issa issa ngunta għas-subizzjoni.

Rat id-dikjarazzjoni attrici a fol. 3 tal-process;

Rat il-lista ta' xhieda u d-dokumenti esebiti a fol. 4 u 5 tal-process;

Rat il-verbali ta' I-1 t'April 2003 fejn il-Qorti pprefiggiet terminu ta' sittin gurnata sabiex I-attur jipprezenta I-affidavits tieghu. L-attur iddikjara li zzewweg fis-7 ta' Frar 1997. Il-Qorti ornat li din I-informazzjoni tigi nserita fċicitazzjoni; u tal-25 ta' Gunju 2003 fejn il-Qorti estendiet ghall-ahhar darba t-terminu ghall-prezentata ta' I-affidavits attrici b'sittin gurnata ohra.

Rat in-noti ta' l-attur, wahda datata 28 ta' Lulju 2003 li biha esebixxa l-affidavit tieghu stess, u dik tas-26 t'Awissu 2003 li permezz tagħha esebixxa l-affidavit ta' huh Carmelo Camilleri.

Rat il-verbal tal-11 ta' Novembru 2003 fejn Dr. Anna Mallia ghall-konvenuta talbet li tagħmel nota t'osservazzjonijiet. Il-Qorti laqghet it-talba u pprefiggiethha terminu ta' għoxrin (20) gurnata biex tipprezzena tali nota bil-visto/notifika lid-difensur tal-kontro-parti li jkollu l-istess terminu għal nota responsiva. Il-kawza giet differita għas-sentenza għall-5 t'Ottubru 2004.

Rat id-digriet tal-Qorti tal-14 ta' Gunju 2004 fejn irrikjamat din il-kawza sabiex is-sentenza tingħata fit-30 ta' Gunju 2004.

Rat in-nota tal-osservazzjonijiet tal-konvenuta datata 18 ta' Novembru 2003.

Rat li minkejja li giet debitament notifikata bic-citazzjoni attrici u bl-avviz tas-smiegh tal-kawza, il-konvenuta baqghet ma pprezentat l-ebda nota tal-eccezzjonijiet, u għalhekk baqghet kontumaci.

Rat id-dokumenti esebiti.

Rat l-atti kollha l-ohra tal-kawza.

II. KONSIDERAZZJONIJIET.

(i) PRINCIPI LEGALI.

Illi l-azzjoni attrici qed issir a bazi ta' **l-artikolu 19 (1) (a) (c) (d) u (f) tal-Kap 255 tal-Ligijiet ta' Malta.**

Illi **l-artikolu 19 (1) (a) tal-Kap 255** jipprovdi li hemm kaz ta' annullament taz-zwieg:-

"jekk il-kunsens ta' xi wahda mill-partijiet ikun inkiseb bi vjolenza, sew fizika sew morali, jew bil-biza"

Illi dwar l-artikolu 19 (1) (a) tal-Kap 255 din il-Qorti kif presjeduta fis-sentenzi “**Joseph Borg vs Maria Nicolina Cutajar gia` Borg**” (Cit. Nru. 1564/97/RCP deciza fil-21 ta’ Ottubru 1999) u “**Nicolai Balzan vs Simone Cremona**” (Cit. Nru. 1019/98/RCP deciza fid-9 ta’ Marzu, 2000) diga kellha okkazjoni tistudja dan is-sub-artikolu ghal dak l-aktar li jirrigwarda biza’ u ghalhekk din il-Qorti tagħmel referenza ghall-istess sentenzi u ghall-principji hemm enuncjati.

Illi kif ingħad fil-kaz “**Carmelo sive Charles Saliba vs Mary Saliba**” (P.A. (VDG) deciza fl-14 ta’ Awissu, 1995):-

“... ... biex pressjoni ndipendentement minn konsiderazzjonijiet ohra, tista` tinvalida l-kunsens matrimonjali, din il-pressjoni trid tamonta għal vjolenza morali jew biza’ esterna ta’ natura rrezistibbli, cjo’ trid tkun pressjoni li ddeterminat kompletament l-ghoti ta’ dak il-kunsens”.

Illi inoltre fis-sentenza “**Anna Magro apparentement mizzewga lil Victor Rizzo vs Victor Rizzo**” (P.A. (SBC) deciza fit-13 ta’ Marzu 1984) saret espozizzjoni tal-kuncett ta’ vjolenza u biza’ f’din il-materja u gie affermat li sabiex vjolenza morali twassal għal effett li jinvalida:

“*trid tkun (i) ingusta, (ii) gravi, u (iii) determinanti*”.

Illi wkoll, fil-kaz “**Anthony Gatt vs Doreen Gatt**” (P.A. (F.D.) deciza fil-25 ta’ Gunju 1993), l-espert tal-Qorti fisser li:-

“... il-vjolenza morali trid tkun ta’ natura tali li tkun invincibbli u ma tagħti ebda possibbiltà lil min ikun li jisfuggi minnha”.

Illi l-biza’ tista’ tkun ukoll “*reverenzjali*” bhal per ezempju l-biza’ lejn genitur jew superjur. Fil-kaz “**Shirley Anne mart Abdul Fatah xebba Perry vs Dr. A. Mifsud et**” (P.A. - 22 ta’ Novembru 1982) il-Qorti spjegat:-

"Il-biza' ta' nies li huma superjuri jew il-genituri tista' f'certi kazi tkun tali li taffetwa l-kunsens. B'dan mhux qed jigi ntiz, biza' fis-sens ta' suggizzjoni esagerata, imma trid tkun gravissima u ta' certa entita'. L-indinjazzjoni tal-genituri kbira kemm tkun kbira ma għandhiex tigi konsiderata bhala gravi. Il-biza' li wiehed jitkeċċa mid-dar jew li jittlef xi wirt, jew li jsorri xi danni finanzjarji mhux bizznejed. Izda jekk ikun hemm theddid, glied spiss, u minacci serji u gravi, dawn jistghu jaffetwaw il-persuni b'biza' li taqa' taht l-artikolu 19 (a)."

Illi l-attur qed jibbaza wkoll l-azzjoni tieghu huwa fejn qed jallega li l-kunsens tieghu kien vizzjat minhabba qerq dwar xi kwalita' tal-parti l-ohra li tista' mix-xorta tagħha tfixxkel serjament il-hajja mizzewga skond l-artikolu 19 (1) (c).

Illi l-legislatur Malti llimita l-qerq fuq "xi kwalita' tal-parti l-ohra li tista' mix-xorta tagħha tfixxkel serjament il-hajja mizzewga". Din il-kawzali giet ikkonsidrata minn din il-Qorti diversament presjeduta fil-kaz "**John Borg vs Paula sive Polly Borg**" (P.A. (VDG) 22 ta' Mejju 1995 - Cit. Nru. 591/94VDG) fejn gie osservat li:-

"kieku dak il-paragrafu 19 (1) (c) gie formulat b'mod differenti, wiehed ikun jista' jghid li japplika ghaz-zwieg civili l-art. 981 tal-Kodici Civili li evidentement hu aktar wiesgha fil-portata tieghu. Il-legislatur Malti izda, ghazel li jillimita l-qerq, bhala kawza ta' nullita' ta' zwieg, ghall-qerq dwar dawk il-kwalitajiet, oggettivament gravi, li jincidu fuq l-essenza, il-proprietajiet u l-ghanijiet taz-zwieg."

*"The object of deceit must be a quality of the other contracting party which, in itself, will have to cause serious disturbance in the partnership of conjugal life; with this formula, the legislator intends that the quality **must be** objectively grave and establishes the partnership of conjugal life as an objective point of reference for the gravity of the quality so that the qualities are related to the essence, properties and ends of marriage. Therefore, those subjective qualities which cannot be objectively reconciled with conjugal partnership are irrelevant and, in*

this sense, they are merely arbitrary or trivial.” (Viladrich P.J. – Matrimonial Consent. Code of Canon Law Annot. - Caparros, E. et al. ed) 1993, Wilson and Lafleur, Montreal).

Illi I-Qrati tagħna dejjem sostnew li z-zwieg ikun null skond dan is-sub-artikolu jekk wahda mill-partijiet tagħti l-kunsens tagħha ghax tkun giet imqarrqa jew mill-parti l-ohra jew minn xi haddiehor dwar xi kwalita’ tal-parti l-ohra (“**Fattah xebba Perry vs Dr. A. Mifsud et**” (P.A. 22 ta’ Novembru 1982). Skond il-gurisprudenza fuq citata, element importanti ta’ dan is-sub-artikolu hu li l-qerq irid ikun serju bizzejjed li fixkel serjament il-hajja mizzewga.

Illi min-naha l-ohra fl-**artikolu 19 (1) (f)** jingħad ukoll li z-zwieg ikun null:

“jekk il-kunsens ta’ xi wahda mill-partijiet ikun inkiseb bl-eskluzjoni pozittiva taz-zwieg innifsu jew ta’ xi wieħed jew aktar mill-elementi essenzjali tal-hajja mizzewga, jew tad-dritt ghall-att taz-zwieg”.

Illi dan is-sub-artikolu wkoll gie diskuss u ezaminat fis-sentenza “**Nicolai Balzan vs Simone Cremona**” minn din il-Qorti kif presjeduta (Cit. Nru. 1019/98/RCP – deciza fid-9 ta’ Marzu 2000) u “**Mark Spiteri vs Susan Margaret Spiteri**” (P.A. (RCP) 27 ta’ Frar 2001) u a skans ta’ repetizzjoni qed issir referenza ghall-principji hemm enuncjati. Illi *inoltre* fis-sentenza “**Theresa Taguri nee Spiteri vs Avukat Christopher Cilia et noe**” (Cit. Nru. 3130/96/NA – deciza P.A. (NA) fl-10 ta’ Novembru 1999) gie ritenut illi:-

“Fl-interpretazzjoni ta’ dan is-sub-inciz gie ritenut mill-Qorti tagħna illi l-eskluzjoni pozittiva ma kellhiex necessarjament tirrizulta biss minn xi haga espressa direttamente izda setghet tigi espressa bl-imgieba ta’ xi parti fil-perjodu mmedjatamente qabel u wara li jkun inkiseb l-istess kunsens.”

Illi ta’ l-istess portata hija s-sentenza “**Josette Lungaro mart Jesmond Lauro vs Jesmond Lauro**” (P.A. (RCP)

I-1 ta' Frar 2001); “**Joseph Gabriel vs Dr. Georg Sapiano nomine**” (P.A. (RCP) 8 ta’ Novembru 2000); “**Carmen El Shimi gja Tanti vs Ibrahim Mohamed Mohamed Ibrahim El Shimi**” (P.A. (NA) 20 ta’ Gunju 2000); “**Mary Rose Abder Rahim vs Esam Abder Rahim**” (P.A. (NA) 31 ta’ Mejju 2000); “**Ousama William Hfez Sadallah vs Doris Dalli**” (P.A. (RCP) 4 ta’ April 2000) u “**Albert Grech vs Josette Grech**” (P.A. (RCP) 30 ta’ April 2002 Cit. Nru. 793/01/RCP).

Illi rigward **I-artikolu 19 (1) (f) tal-Kap 255 tal-Ligijiet ta’ Malta**, dan I-artikolu jikkonsidra kemm is-simulazzjoni totali (“*colorem habens, substantiam vero nullam*”) kif ukoll dak parzjali (*colorem habens, substantiam vero alteram*) tal-kunsens.

Illi rigward it-tifsira tal-frasi “*eskluzjoni pozittiva taz-zwieg innifu*”, jew kif maghruf ukoll bhala simulazzjoni totali, I-Qorti fil-kawza “**Bonnici vs Bonnici**” (P.A. 30 ta’ Lulju 1982) qalet illi biex ikun hemm simulazzjoni totali jrid jigi ppruvat il-‘*finis operis*’ taz-zwieg gie effettivament eskluz mill-vera rieda ta’ parti jew ohra, ghalkemm formalment tkun sehhet ic-celebrazzjoni taz-zwieg.

Illi fis-sentenza “**Cali vs Dr. Albert S. Grech nomine**”. (P.A. 22 ta’ Gunju 1988) il-Qorti qalet illi jekk tmur ghaceremonja tat-tieg u nternament tissostitwixxi I-ideat tiegħek fuq x’inhu zwieg jew inkella xort’ohra teskludi I-veru kuncett taz-zwieg, hi forma ta’ simulazzjoni totali. Fid-decizjoni “**Galea vs Walshi**” (P.A. 30 ta’ Marzu 1995) il-Qorti spjegat simulazzjoni bhala “*meta l-atti, gesti jew kliem esterni ma jikkorrispondux ghall-kunsens intern li jkun ingħata*”. Illi fis-sentenza “**Muscat vs Borg Grech**” (P.A. 14 ta’ Awissu 1995) il-Qorti spjegat il-kuncett ta’ simulazzjoni b’dawn il-kliem:-

“*Għalhekk min esternament ikun wera li qed jagħti l-kunsens matrimonjali izda jkun internament u b’att pozittiv tal-volonta’ tieghu qed jichad il-kunsens għal dak iz-zwieg ikun qed jissimula l-kunsens tieghu.*”

Illi kif gie nsenjat fid-decizjoni fi-ismijiet “**Francesco Teuma vs Liugi Camilleri et**”, (K. 1 ta’ Ottubru 1884 - Vol.X p.912) :-

“*a poter dedursi la invalidita dell’atto e’ necessario che risulti chiaro, che cio’ che si contrattava non era la yenta, ma una simulazione, cioe’ fictio seu ostensio falsi pro vero.*”

Illi fil-kawza “**Anthony Gallo vs Dr. Anthony Cutajar et nomine**” (P.A. (RCP) 28 ta’ Mejju 2002) inghad li “*meta wiehed jitkellem dwar l-eskluzjoni taz-zwieg jew wiehed mill-elementi essenziali tieghu, wiehed irid jifli jekk il-kontendenti jew wiehed minnhom, allavolja hu kapaci jaghti l-kunsens validu taz-zwieg, pero’ bl-att tieghu qabel u fil-hajja mizzewga, jew bl-ommissjoni tieghu, eskluda a priori certu obbligi essenziali tal-hajja mizzewga, cjo’ ssimula lkunsens tieghu totalment fejn eskluda a priori z-zwieg, jew inkella fejn filwaqt il-kunsens hu jew hi eskludew xi wahda jew aktar mill-elementi essenziali tal-hajja mizzewga, u cjo’ saret simulazzjoni parzjali.*”

Illi fil-fatt din il-Qorti taqbel ma’ l-istess definizzjoni u fil-fatt fis-sentenza “**Al Chahid vs Mary Spiteri**” (P.A. (RCP) 5 ta’ Gunju 2002 inghad li “*wiehed jinnota li taht l-artikolu 19 (1) (f) trid issir distinzjoni cara bejn zwieg li jfalli minhabba cirkostanzi li jirrizultaw waqt iz-zwieg, u zwieg li jfalli ghax wiehed mill-partijiet minn qabel ma ta’ l-kunsens tieghu kien gja’ mentalment dispost li ma jottemprax ruhu ma’ xi wahda jew aktar mill-obbligi matrimonjali. Fl-ewwel ipotesi hemm ir-ragunijiet li jagħtu lok għas-separazzjoni u fit-tieni ipotesi hemm l-estremi tal-annullament taz-zwieg.*”

Illi fil-fatt għal dak li jolqot l-kuncett ta’ “*l-eskluzjoni pozittiva ta’ xi wiehed jew aktar mill-elementi essenziali tal-hajja mizzewga*”, u cjo’ simulazzjoni parzjali, il-Prim’ Awla tal-Qorti Civili fil-kawza “**Abdel Wahed vs Dr. Yana Micallef Stafrace et**” (P.A. (NA) 14 ta’ Lulju 1994) elenkat l-element essenziali taz-zwieg bhala li jikkonsistu fil-“*komunjoni tal-hajja konjugali, l-indissolubilita’ tar-rabta taz-zwieg, id-dritt ghall-fedelta’ u d-dritt ghall-prokreazzjoni ta’ l-ulied*”. L-istess elementi gew

ikkonfermati wkoll fil-kawza “**Aquilina vs Aquilina**” (P.A. (NA) 30 ta’ Jannar 1991) u fis-sentenza “**Grech vs Grech**” (P.A. (NA) 9 ta’ Ottubru 1990). Dawn huma wkoll l-elementi fil-ligi kanonika.

Illi l-komunjoni tal-hajja konjugali u l-‘consortium vitae’ tikkomprendi zewg elementi u cjoe’ l-imhabba konjugali u r-responsabbilta` tal-familja. Kif qalet din il-Qorti fid-decizjoni “**Magri vs Magri**” (14 ta’ Lulju 1994):-

“*Jekk din il-‘consortium vitae’ hija nieqsa, l-oggett innifsu tal-kunsens taz-zwieg huwa wkoll nieqes. Din il-‘consortium vitae’ tikkomprendi zewg elementi li huma l-imhabba konjugali u r-responsabbilta’ tal-familja.*”

Illi fil-fatt l-element ta’ l-indissolubilita` taz-zwieg jehtieg li l-kunsens ikun ibbazat fuq rabta dejiema bejn ragel u mara wahda, mibnija fuq il-fedelta’ u formazzjoni tal-familja. Il-Ligi Maltija tippresupponi ‘*iuris tantum*’ dan l-element ta’ indissolubilita’ fiz-zwieg.

Illi fil-fatt, **J. Edwards Hudson** (pg. 164-165), jispjega car li “*indissolubility can be excluded from consent in two different ways: either because the spouse, knowing the true nature of marriage, nevertheless contract with the understanding that he will have the option of dissolving the bond and recovering his former free status, or because the spouse formulates his own doctrine on marriage, from which the idea of indissolubility is absent and to which he adheres totally with both intelligence and will power*”.

Illi wkoll, **D.J. Burns**, fil-kummentarju tieghu (“**Matrimonial Indissolubility: Contrary Conditions. A Historical Synopsis and Commentary**”. pg. 151) jghid li “*it is not necessary that this intention (i.e. li teskludi l-indissolubilita’) was formulated as an express agreement, it can be inferred either from an explicit declaration of one or both parties, or consequent on certain words or actions implying that effect, or as a result of the narration of the circumstances of the contract.*”

Illi hawn ukoll il-Qorti tirreferi ghal dak li nghad fis-sentenza "**Sharon Lanzon mart Francis Attard vs Francis Attard**" (P.A. (RCP) 15 ta' Marzu 2000) u cjoe':-

"Meta wiehed jitkellem dwar l-eskluzjoni taz-zwieg jew wiehed mill-elementi essenzjali tieghu, wiehed irid jifli jekk il-kontendenti jew wiehed minnhom, allavolja huwa kapaci li jaghti kunsens validu taz-zwieg, pero' fl-atti tieghu qabel u fil-hajja mizzewga, jew bl-ommissjoni tieghu eskluda a priori certu obbligi essenzjali tal-hajja mizzewga, cjoe' ssimula l-kunsens tieghu totalment fejn eskluda a priori z-zwieg, jew inkella fejn waqt li l-kunsens hu jew hi eskludew xi wahda jew aktar mill-elementi essenzjali tal-hajja mizzewga, u cjoe' saret simulazzjoni parzjali."

Illi fl-ahharnett din il-Qorti tirreferi ghall-**artikolu 19 (1) (d) tal-Kap 255** li jghid:-

"jekk il-kunsens ta' xi wahda mill-partijiet ikun vizzjat b'difett serju ta' diskrezzjoni ta' gudizzju fuq il-hajja mizzewga, jew fuq id-drittijiet u d-dmirijiet essenzjali tagħha, jew b'anomalija psikologika serja li tagħmilha mpossibbli għal dik il-parti li taqdi l-obbligazzjonijiet essenzjali taz-zwieg."

Illi dwar dan is-sub-artikolu din il-Qorti kif presjeduta diga' kellha okkazjoni tezaminah, u għalhekk tagħmel referenza għas-sentenza "**Joseph Borg vs Maria Nicolina Cutajar ja` Borg**" (Cit. Nru. 1564/97/RCP – deciza fil-21 ta' Ottubru 1999) u ghall-principji hemm enuncjati.

Illi fis-sentenza "**Kevin Spiteri vs Avukat Dr. Renzo Porsella-Flores et noe**" (Cit. Nru. 2443/97/RCP – deciza 18 ta' Jannar 2000) il-Qorti għamlet referenza ghall-espozizzjoni ta' **Viladrich**:-

"Thus, there is grave lack of discretion of judgement when it is proven that a contracting party lacks intellectual and volitional maturity necessary to discern, in view of binding oneself in an irrevocable manner, the essential rights and duties of marriage, which are the object of mutual surrender and acceptance. The discretion of judgement

*refers to that degree of maturity of comprehension and of will of the contracting parties which enables them to give and receive each other, through a juridical bond, in a unique community of life and love. This community is indissolubly faithful, ordered to the good of the spouses as well as to the procreation and education of the offspring” (**Viladrich, P.J.**, “**Matrimonial Consent in Code of Canon Law Annotated.**” (Montreal, 1993), p. 686).*

Illi kwantu ghall-obbligazzjonijiet essenzjali taz-zwieg, din il-Qorti tifhem li, fin-nuqqas ta' definizzjoni jew indikazzjoni fil-**Kap. 255**, dawn l-obbligazzjonijiet essenzjali huma dawk li fis-socjeta` Maltija dejjem u nvarjabbilment gew ritenuti bhala l-obbligazzjonijiet essenzjali taz-zwieg. Dawn huma “*the obligation concerning the conjugal act or carnal union, as bodily union and basis of procreation; the obligation of the community of life and love as an expression of the union between man and woman, mutual well-being, which is inseparable from the provision of an environment conducive to the reception and education of children; and the obligation to receive and bring up children within the context of a conjugal community. It is important to remember that these essential obligations must be mutual, permanent, continuous, exclusive and irrevocable so that there would be incapacity if one of the contracting parties should be, due to a psychological cause, incapable of assuming these obligations with these essential characteristics*” (**Viladrich, P.J.**, op.cit., pg. 687).

Illi wkoll fis-sentenza “**Alexandra sive Sandra Farrugia vs Raymond Farrugia**” (P.A. (VGD) 10 ta' Settembru 1997) inghad ukoll li:-

“*Kwantu għad-difett serju ta' diskrizzjoni ta' gudizzju – art. 19 (1) (d) – biex ikun hemm nuqqas serju ta' diskrezzjoni ta' gudizzju jrid ikun hemm inkapacita' psikika (mhux necessarjament anomalija psikologika fis-sens mediku psikjatriku) jew kostituzzjonali li wiehed jagħraf u jirrifletti, jew li jiddeciedi liberalment, fuq l-oggett tal-kunsens matrimonjali (“**Isabelle Zarb vs Stephen Attard**” – P.A. 21 ta' Novembru 1995). Mhix għalhekk kwistjoni ta'*

nkompatibbila' ta' karattru, jew ta' decizjoni jew decizjonijiet zbaljati. Il-paragrafu (d) ikompli jitkellem dwar "anomalija psikologika serja li tagħmilha mpossibbli għal dik il-parti li taqdi l-obbligazzjonijiet essenzjali taz-zwieg." Il-Qorti tossegħa li l-ligi tagħna tirrikjedi mhux biss anomalija psikologika tkun wahda serja, izda li tkun tagħmilha mpossibbli mhux semplicement difficli, li wieħed jaqdi l-obbligazzjonijiet essenzjali taz-zwieg ossia jassumihom."

Illi għalhekk b'difett serju ta' diskrezzjoni ta' gudizzju l-legislatur ma riedx ifisser semplicemente kwaliasi stat ta' mmaturita` li parti jew ohra fiz-zwieg tista' tkun fiha fil-mument li jingħata l-kunsens reciproku (**"Nicholas Agius vs Rita Agius għa' Caruana"** – P.A. (VDG) tal-25 ta' Mejju 1995).

Illi li kieku l-legislatur irrikjeda maturita` shiha u perfetta, ffit jew addirittura ebda zwieg ma kien ikun validu. Innuqqas ta' *discretio judicii* hu kuncett guridiku ntrinsikament marbut mal-kapacita` ta' parti jew ohra fiz-zwieg li tagħti l-kunsens liberu u xjenti tagħha għar-rabta taz-zwieg. Kif jispjega l-gurista **Colagiovanni** meta sostna li:-

"Il matrimonio, in quanto patto ossia "foedus" richiede una capacita` intellettuale e volitiva al di sopra di ogni altro contratto che è per lo meno rescindibile, in casi determinati dalla legge, richiede quindi una integrità di mente e di libertà, dato che si tratta di assumersi una "servitus" per tutta la vita" (**Forum**, 1990, Vol. 1 part I, p. 72).

Illi pero`, kif għad fis-sentenza **"Rodianne Graham vs Maria Concetta Zammit"** (P.A. (RCP) 30 ta' Ottubru 2002), b'immaturita` jew difett serju ta' diskrezzjoni ta' gudizzju d-dottrina u l-gurisprudenza *"non si riferiscono ad una piena e terminale maturità, non esigono nei nubenti una conoscenza perfetta ed esaustiva di ciò che comporta il matrimonio, non richiedono una preveggenza chiara ed assoluta di ciò che può compartire la vita coniugale, né un perfetto equilibrio volitivo-affettivo, né"*

*infine una coscienza perfetta delle motivazioni della scelta matrimoniale. Ecco perche` riesce piu` appropriato l' uso del termine *discrezione di giudizio*, che fa riferimento ad un certo discernimento ma non implica il raggiungimento di una maturita` piena” (**Pompedda, M.F.**, “Il Consenso Matrimoniale in Grochlewski” – **Pompedda – Zaglia**, “Il Matrimonio nel Nuovo Codice di Diritto Canonico” (Padova, 1984), p. 46).*

Illi kif gie affermat diversi drabi minn din il-Qorti, inkluz fis-sentenza **“Alessandra sive Sandra Mc Monagle qabel Mamo vs Mario Mamo”** (P.A. (VDG) 26 ta’ Ottubru 2000) ikun hemm id-difett serju ta’ diskrezzjoni ta’ gudizzju fis-sens ta’ l-ewwel parti tal-paragrafu **(d)** imsemmi kemm-il darba jirrizulta li, *“fil-mument ta’ l-ghoti tal-kunsens matrimoniali, parti jew ohra tkun priva b’mod sostanziali, ossia gravi, minn dik il-fakolta` kritiko-estimativa jew kritiko-valutativa dwar l-oggett tal-kunsens taz-zwieg, jew minn dik il-maturita` affettiva li hija presuppost ghal ghazla libera dwar l-imsemmi oggett. Id-difett serju ta’ diskrezzjoni ta’ gudizzju, ghalhekk, ma hux semplicemente nuqqas ta’ hsieb, nuqqas ta’ riflessjoni; anqas ma jfisser li wiehed jaghmel ghazliet jew jiehu decizjonijiet zbaljati – infatti decizjoni jew ghazla zbaljata hi perfettamente kompatibbli ma’ diskrezzjoni ta’ gudizzju”* (ara, **“Emanuel Camilleri vs Carmen Camilleri”**, P.A., 10 ta’ Novembru 1995).

Illi l-istess sentenza tkompli tghid *“li parti fiz-zwieg ma tkunx fehmet sufficientement, fis-sens li ma tkunx hasbet bizzejjed jew ma tkunx irriflettiet bizzejjed fuq il-hajja mizzewga jew fuq id-drittijiet u d-dmirijiet essenziali tal-hajja mizzewga, ma jammontax necessarjament ghal difett (serju) ta’ diskrezzjoni ta’ gudizzju”* (**“Selina-Maria Vella Haber vs Joseph Gatt”**, P.A., 15 ta’ April 1996).

Illi ghalhekk biex ikun hemm in-nuqqas jew difett serju ta’ diskrezzjoni ta’ gudizzju kif ravvizat fl-artikolu 19 (1) **(d)** irid ikun hemm l-inkapacita` psikika (mhux necessarjament anomalija psikologika fis-sens mediku/psikjatriku) jew kostituzzjonal li wiehed jaghraf u jirrifletti, u li jiddecieli liberament, fuq l-oggett tal-kunsens

matrimonjali (ara f'dan is-sens, fost ohrajn, "**Jacqueline Cousin vs Bernard Simler**", P.A., 3 ta' Gunju 1998; "**Roseanne Cassar vs Kenneth Cassar**", P.A. 19 ta' Ottubru 1998; u "**Carmelo Grima vs Mary Andrews**", P.A., 2 ta' Novembru 1998).

Illi proprju ghalhekk ukoll il-legislatur jirrikjedi li d-difett ta' diskrezzjoni jrid ikun wiehed serju u l-anomalija psikologika tkun wahda serja.

Illi kif inghad fis-sentenza "**Joseph Galea vs Dr. Claudine Galea et nomine**" (P.A. (RCP) 27 ta' Marzu 2003, kif jispjega **Bersini**, id-diskrezzjoni ta' gudizzju tikkonsisti f' zewg elementi distinti izda konkorrenti w interdependent:-

*"La piena avvertenza e il deliberato consenso La piena avvertenza si riferisce alla sfera intellettuale, il deliberato consenso a quella volitiva. In altri termini, la discrezione di giudizio comprende la maturità di giudizio e la maturità affettiva La maturità di giudizio comporta una conoscenza critica proporzionata all' atto da compiere, agli obblighi essenziali da assumersi e ai doveri coniugali che ne derivano proiettati nel futuro. La maturità affettiva comporta generalmente quella adeguata evoluzione degli istinti, degli affetti, dei sentimenti, della emotività che se sono turbati o inadeguati intaccano direttamente la volontà e possono privare della libera scelta interiore. Abbiamo così una mancanza di consenso libero (immaturità affettiva) e ponderato (immaturità di giudizio)." (**Bersini, F.**, "Il Diritto Canonico Matrimoniale." (Torino, 1994), p. 97).*

Illi l-istess awtur, imbagħad ikompli jispjega dwar kemm irid ikun serju d-difett ta' diskrezzjoni biex wiehed ikun jista' jghid li hemm id-difett fil-kunsens u l-konsegwenti nullità taz-zwieg:-

"Se ci si chiede quale grado di discrezione di giudizio possa ritenersi proporzionato al matrimonio, rispondiamo anzitutto che, sia per la conoscenza intellettuale come per la deliberazione volitiva, dovrà essere maggiore di quello

richiesto per peccare mortalmente e per stipulare gli altri contratti. Il motivo sta nel fatto che il consenso matrimoniale riguarda obbligazioni che si proiettano nel futuro ed e` ordinato all' assunzione di uno stato di vita che incide su tutta l' esistenza con un contratto perpetuo e irriscendibile che comporta una serie di gravi obblighi ad esso inerenti. Per dare un valido consenso, non e` sufficiente il grado di ragione col quale speculativamente uno sappia che cosa e` il matrimonio; e` necessaria la maturita` di giudizio capace di ponderare in concreto i doveri e i diritti che uno deve assumersi per tutta la vita. In altri termini, e` necessaria la discrezione non tanto per l' atto in se, al momento di emettere il consenso, quanto per gli impegni che da quell' atto derivano. Una discrezione che impegni per il futuro. Ovviamente si richiede una ponderazione degli impegni sostanziali del matrimonio e non di tutto il suo valore etico, religioso, sociale, giuridico ed economico, altrimenti ben pochi sarebbero in grado di emettere un valido consenso. Ogni volta che i contraenti abbiano raggiunto l' eta prescritta dal legislatore per poter contrarre matrimonio, si presume che essi siano in possesso della debita discrezione di giudizio; tale presunzione, tuttavia, ammette prove in contrario. Pertanto, qualora si possa dimostrate, per qualsiasi motivo, la capacita` intellettiva e volitiva sopra descritta sia gravemente alterata o addirittura mancante, si dovrà ritenere che il vincolo matrimoniale sia nullo per difetto di discrezione di giudizio" (ibid. pp. 97-98).

Illi hawnhekk il-Qorti, pero`, tixtieq tippreciza, li kif johrog car mis-sentenza "**Ramzi Saad Gergis vs Nicholina Gergis**" (P.A. (RCP) 28 ta' Ottubru 2003, li għaliha qed issir referenza, l-ghażla libera, u l-kunsens hieles għarrabta taz-zwieg mhux sinonimu mal-kuncett ta' għażla facili, u dan kif għajnej għiex fis-sentenzi fuq kwotati, tant li ingħad li:-

"... se il soggetto non e` in grado di superare [i] condizionamenti interiori, allora si dirà che la scelta di lui non e` stata libera; lo sarà invece qualora pur pressato da tali impulsi provenienti dal proprio psichismo, da un' affettività non sufficientemente matura o anomala, e

quindi anche di fronte a conflitti interiori, sara` stato capace di superarli, di dominarli razionalmente, di scegliere con autonomia In ogni caso, i nubenti debbono aver coscienza di assumere vere obbligazioni (e reciprocamente di concedere veri diritti) di creare cioe` col matrimonio un patto che vincola a un comportamento idoneo e adeguato alla specifica societa` coniugale, sia nei riguardi dell' altra parte sia nei riguardi della prole” (**Pompedda, M.F., “Incapacita` di Natura Psichica in Matrimonio Canonico: Fra Tradizione e Rinnovamento.”** (Bologna, 1991), pp. 231, 233).

Illi kwantu ghad-difett fil-kunsens dovut ghall-anomalija psikologika serja li tagħmilha mpossibbli għal dik il-parti li taqdi l-obbligazzjonijiet essenzjali taz-zwieg, il-ligi tagħna, bħad-dritt kanoniku (**Can. 1095 (3)**) tirrikjedi mhux semplici diffikulta` izda mpossibbila` li wieħed jaqdi ossia jassumi l-obbligazzjonijiet essenzjali taz-zwieg. Inkapacita` jew impossibbila` vera f' dan il-kuntest hi ipotizzabbi biss fil-prezenza ta' anomalija psikologika serja li, independentement minn kif wieħed jagħzel li jiddefiniha jew jiklassifikaha fil-kamp tal-psikjatrija jew tal-psikologija, tintakka sostanzjalment il-kapacita` “*di intendere e/o di volere*”. “*L’incapacita` di assumere gli oneri essenziali della vita coniugale*”, skond **Bersini**, “*rende la persona inabile al matrimonio, anche nell’ ipotesi che al momento di contrarre le nozze abbia avuto la discrezione di giudizio sufficiente per un valido consenso*” (*op. cit.*, p. 99).

Illi għal dak li jirrigwarda l-obbligazzjonijiet essenzjali taz-zwieg, din il-Qorti tifhem li, fin-nuqqas ta' definizzjoni jew indikazzjoni fil-Kap. **255**, dawn l-obbligazzjonijiet essenzjali huma dawk li fis-socjeta` Maltija dejjem u nvarjabbilment gew ritenuti bhala l-obbligazzjonijiet essenzjali taz-zwieg.

Illi dawn huma “*the obligation concerning the conjugal act or carnal union, as bodily union and basis of procreation; the obligation of the community of life and love as an expression of the union between man and woman, mutual well-being, which is inseparable from the provision of an*

environment conducive to the reception and education of children; and the obligation to receive and bring up children within the context of a conjugal community. It is important to remember that these essential obligations must be mutual, permanent, continuous, exclusive and irrevocable so that there would be incapacity if one of the contracting parties should be, due to a psychological cause, incapable of assuming these obligations with these essential characteristics” (Viladrich, P.J., op. cit., p. 687).

Illi ta' l-istess portata huma s-sentenzi “**Anthony Gaffiero vs Juanita Gaffiero nee' Sultana**” (P.A. (VDG) 17 ta' Novembru 2000 u “**Anna Galea vs John Walsh**”, (P.A. (VDG) tat-30 ta' Marzu 1995). Inerenti, ghalhekk, f'dawn l-obbligazzjonijiet hemm l-obbligu tal-partijiet li jaghtu lilhom infushom lil xulxin fit-totalita` tagħhom sabiex tigi stabbilita bejniethom “*the community of life and love*”.

Illi fl-ahharnett din il-Qorti tagħmel riferenza għal dak li nghad fis-sentenza fl-ismijiet “**Nathalie O'Toole vs Patrick O'Toole**” (P.A. (N.A.) 25 ta' Marzu 2002) fejn ingħad li:-

“il-kunsens moghti fiz-zwieg skond din l-istess gurisprudenza mhuwiex dak il-kunsens semplici rikjest fil-kuntratt in generali ghaliex il-kuntratt taz-zwieg huwa wieħed “sui generis” u ta' ordni pubbliku. Illi għalhekk il-partijiet f'kuntratt ta' zwieg mhux biss irid ikollhom il-kapacita' li jagħtu dak il-kunsens, izda li l-istess irid jigi mogħti bl-aktar mod liberu u xjenti għal dak kollu li tirrikjedi r-rabta taz-zwieg. Il-kuntratt taz-zwieg għandu jigi apprezzat mhux biss bl-ghajnejn oggettivi tal-ligi, izda jrid isib is-sinifikat tiegħu fir-relazzjonijiet ta' koppja u l-iskop ahhari taz-zwieg, cjoe' li tnejn minn nies jagħtu lilhom nfushom lil xulxin ad eskluzjoni ta' kollox u kulhadd. Meta għalhekk għal xi ragħuni jew ohra dak il-kunsens ma jkunx gie mogħti bil-konoxxenza shiha ta' dak li jgħib mieghu zz-zwieg, allura jinholoq dubju kemm dak il-kuntratt matrimonjali huwa wieħed validu.”

Illi kif ingħad fis-sentenza “**Al Chahid vs Mary Spiteri**” (P.A. (RCP) 5 ta' Gunju 2002) inoltre l-kunsens irid ikun

wiehed tali li permezz tieghu l-parti li tesprimih trid tkun konxja ta' l-obbligi, id-dmirijiet u r-responsabbiltajiet li ggib magħha l-hajja mizzewga bhal ma huma l-elementi ta' unjoni permanenti, esklussiva w irrevokabbi.

Illi dawn il-principji kollha gew kkonfermati f'diversi sentenzi mogħtija minn din il-Qorti nkluzi “**Maria Rita Calleja vs Mohamed Ben Mohamed Khemiri**” (P.A. (RCP) 17 ta' Frar 2000); “**Nicolai Balzan vs Simone Cremona**” (P.A. (RCP) 9 ta' Marzu 2000); “**Ousama Sadalah vs Doris Tanti**” (P.A. (RCP) 4 ta' April 2000); “**Josephine Gabriel vs Dr. Georg Sapiano et nomine**” (P.A. (RCP) 8 ta' Novembru 2000); “**Josette Lungaro mart Jesmond Lauro vs Jesmond Lauro**” (P.A. (RCP) I-1 ta' Frar 2001); “**Mazen Dadouch vs Maria Dadouch xebba Galea**” (P.A. (RCP) 22 ta' Marzu 2002); “**Albert Grech vs Josette Grech**” (P.A. (RCP) 30 ta' April 2002); “**Marco Tanti vs Catherine Azzopardi**” (P.A. (RCP) 30 ta' Mejju 2002); u “**Giulio Farrugia vs Raquel Anne Farrugia**” (P.A. (RCP) 29 ta' Mejju 2002) fost ohrajn.

Illi kif gja' gie ndikat f'din is-sentenza l-kuncett ta' difett serju ta' diskrezzjoni ta' gudizzju fuq il-hajja mizzewga gie mfisser f'diversi sentenzi tal-Qrati fosthom fis-sentenzi “**Janet Portelli vs Victor Portelli**” tal-14 t'Awissu 1995 u kif ukoll fis-sentenza “**Sandro Sciberras vs Janette Briffa**” tas-16 ta' Jannar 1998 (P.A. VDG). F'din l-ahhar sentenza jingħad:-

“It seems that discretion of judgement can be lacking if any one of the following three conditions or hypotheses is verified (1) when sufficient intellectual knowledge of the object of consent to be given in entering marriage is lacking (2) when the contracting party has not yet reached a sufficient amount of reflection that is proportionate to the conjugal affair, that is a critical reflection apt for the nuptial; (3) or finally when either contracting party is deprived from internal freedom that is, that capacity to deliberate with sufficient weighing of the motives and, on the part of the will, freedom (autonomia) from all force from within.”

Illi fis-sentenzi “**Isabelle Attard vs Stephen Attard**” deciza fil-21 ta’ Novembru 1995 u “**Samuela Lea Pavia vs John Pavia**” (Prim’ Awla Qorti Civili) deciza fl-20 ta’ Mejju 1996, jinghad in effetti illi sabiex ikun hemm difett serju ta’ diskrezzjoni ta’ gudizzju jrid ikun hemm l-inkapacita’ psikika (mhux necessarjament anomalija psikologika fis-sens mediku / psikjatriku) jew kostituzzjonali li wiehed jaghraf u jirrifletti u li jiddeciedi liberament fuq l-oggett tal-kunsens matrimonjali.

(ii) APPREZZAMENT TAL-PROVI.

Illi mill-provi prodotti jirrizulta illi l-attur kien girien tal-konvenuta u jammetti li beda johrog magħha meta kellu għajnejha. Izda gara li l-konvenuta nqabdet tqila mir-relazzjoni li kellha ma’ l-istess attur, u minhabba wkoll pressjoni li saret fuqhom mill-genituri tagħhom, huma zzewgu fi zmien ftit gimħat. Minkejja dan l-attur xorta wahda jammetti li baqa’ jara lit-tfajla l-ohra li kellu u anke kellu relazzjonijiet intimi magħha. Wara huwa anke beda johrog ma’ mara Ngliza, li minnha rega’ kellu wild. Wara din ir-relazzjoni beda wkoll relazzjoni ohra ma’ mara Maltija u kellu tifla. Wara dan fl-1997 beda johrog ma’ mara ohra u minn din l-ahhar relazzjoni twieldu tewmin.

Illi minn dan kollu jidher car li l-kunsens ta’ l-attur kien certament simulat *stante* li lanqas biss qatt kellu l-intenzjoni li jkun fidil lejn martu, u fil-fatt qatt ma’ kien u zzewwigha biss ghaliex din inqabdet tqila. Għalhekk minn dan kollu jirrizulta li l-kunsens ta’ l-attur kien vizzjat a bazi ta’ l-artikolu 19 (1) (f) tal-Kap 255 tal-Ligijiet ta’ Malta.

III. KONKLUZJONI.

Illi għalhekk għal dawn il-motivi, din il-Qorti, **taqta’ u tiddeciedi**, billi fil-kontumacija tal-konvenuta, **tilqa’ t-talba attrici b’dan illi:-**

1. Tiddeciedi u tiddikjara li z-zwieg bejn il-partijiet tas-7 ta’ Frar 1997 fuq imsemmi huwa null u nvalidu ghall-finijiet u effetti kollha tal-ligi u dan ghaliex il-kunsens ta’ l-attur

Kopja Informali ta' Sentenza

kien vizzjat a bazi ta' **I-artikolu 19 (1) (f) tal-Kap 255 ta-Ligijiet ta' Malta.**

Bl-ispejjez kollha kontra l-istess attur.

Moqrija.

< Sentenza Finali >

-----TMIEM-----